

KOPSAVILKUMS par 2007.-2013.gada plānošanas perioda darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” īstenošanu

Noslēguma ziņojums par 2007.-2013.gada plānošanas perioda **darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi”** (2007LV161PO002) īstenošanu Latvijā sagatavots saskaņā ar Regulas Nr.1083/2006¹ 67.pantu, un tā struktūra pamatā atbilst Regulas Nr.1828/2006 XVIII pielikumā noteiktajam, ka arī Eiropas komisijas Slēgšanas pamatnostādņu 5.2.punktā noteiktajām.

Ziņojumā sniegtā informācija par ES fondu investīciju sniegumu pārlicinoši demonstrē **darbības programmas mērķu** sasniegšanu, efektīvi īstenojot investīciju projektus Latvijas tautsaimniecībā publiskās infrastruktūras un pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanā, līdzfinansējot ieguldījumus transporta, vides, enerģētikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (IKT), kultūras un tūrisma, mājokļu energoefektivitātes, pilsētu attīstības, kā arī izglītības un sociālajā infrastruktūrā, un risinot citus ar infrastruktūras un pakalpojumu pieejamību saistītus jautājumus. Secināms, ka minētie ieguldījumi patiesi izmantoti, lai novērstu vai mazinātu šķēršļus, kas būtiski apgrūtinā ES un Latvijas reģionālās attīstības mērķu sasniegšanu.

Darbības programmas investīcijas viennozīmīgi pozitīvi ietekmē arī **stratēģijas “Eiropa 2020”** mērķu sasniegšanu, jo īpaši nodrošinot Trans-Eiropas transporta tīkla attīstību Latvijā un ilgtspējīga transporta attīstību, liela mēroga vides infrastruktūras izveides un uzlabošanas projektus, energoefektivitātes uzlabošanu un atjaunojamās enerģijas ražošanu un izmantošanu, reģionālās nozīmes transporta tīklu attīstību, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju un pakalpojumu attīstību, aktivitātes kultūrvides uzturēšanai un uzlabošanai, kā arī pilsētvides attīstībai. Sinerģijā ar darbības programmas “Cilvēkresursi un nodarbinātība” mērķiem papildu atbalsts sniegts cilvēkresursu attīstībai, īstenojot izglītības, nodarbinātības, veselības un sociālo pakalpojumu infrastruktūras modernizāciju.

ES fondu finansējums ir viens no būtiskākajiem investīciju avotiem Latvijas tautsaimniecībā, gan mazinot ekonomikas lejupslīdes negatīvo efektu krīzes laikā, gan stimulējot tautsaimniecības stabilizāciju un ekonomiskās izaugsmes atjaunošanos. Finanšu ministrijas analīzes dati liecina, ka laika periodā no 2011. līdz 2015.gadam ES fondu devums reālā iekšzemes kopprodukta pieaugumā vidēji bija aptuveni 1,3 procentpunkti.

Kopumā 61 darbības programmas aktivitāšu/apakšaktivitāšu ietvaros veiksmīgi **īstenoti 3 085 projekti** par kopējo deklarējamo attiecināmo izdevumu summu 4 055,5 milj. *euro* jeb 102,9% no darbības programmā noteiktā, t.sk. ES fondu finansējums 3 351,9 milj. *euro* jeb 103,1% darbības programmā noteiktā. **Pateicoties mērķtiecīgiem risku vadības pasākumiem, Latvija ir spējusi investēt visu pieejamo ES fondu finansējumu, papildus uzņemoties arī valsts budžeta virssaistības, kas nodrošina 100% ES fondu investīciju ieguldīšanu Latvijas tautsaimniecībā ar ievērojamu rezervi risku kompensēšanai.**

Lielākai daļai **darbības programmas rādītāju** ir sasniegta vai pat pārsniegta sākotnēji plānotā vērtība un secināms, ka kopumā darbības programmas, t.sk. prioritāšu mērķi ir sasniegti. Ļoti pozitīvi vērtējami sasniegumi transporta nozarē. Secināms, ka atsevišķu rādītāju mērķa vērtību sasniegšanu negatīvi ietekmēja objektīvi apstākļi, kas galvenokārt, skaidrojama ar to, ka kopš Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 2007.-2013.gada periodam sagatavošanas 2007.gadā ir notikušas straujas izmaiņas sociāli-ekonomiskajā situācijā Latvijā pasaules finanšu krīzes iespaidā. Turklāt ekonomiku Latvijā ietekmē arī kopējā ģeopolitiskā situācija Pasaulē.

No īstenotiem deviņiem **lieliem projektiem**, sekmīgi ir pabeigti pieci transporta nozares un viens vides nozares projekts. Vienlaikus divi projekti (Krievu salas infrastruktūras attīstība un VSIA „Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca” jaunā korpusa būvniecība) uzskatāmi par nefunkcionējošiem un tiks pabeigti 2017. – 2019.gadā, ņemot vērā Eiropas Komisijas Slēgšanas pamatnostādņu doto iespēju. Viens vides nozares projekts (Inčukalna sērskābā gudrona dīķu sanācijas darbi) ir sadalīts posmos (EK lēmums) un tiks pabeigts ES fondu 2014. – 2020.gada plānošanas periodā.

¹ 2006.gada 11.jūlija Padomes regula (EK) Nr.1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr.1260/1999

Izveidotā **ES fondu vadības un kontroles sistēma**, kas balstīta lielā mērā uz preventīviem pasākumiem, risku pārvaldību un pirmspārbaudēm (*ex ante* kontroles), kopumā nodrošināja sekmīgu un efektīvu darbības programmas ieviešanu Latvijā. Par to liecina arī Revīzijas iestādes atklātais kļūdas līmenis (par 2015. un 2016.gadā deklarētiem izdevumiem - 0,28%), kas ir ievērojami zemāks par Eiropas Komisijas noteikto būtiskuma sliekšni (2%).

Lai nodrošinātu efektīvas ES fondu vadības un kontroles sistēmas darbību **vadošā iestāde ir veikusi virkni būtiskus pasākumu ES fondu vadības un kontroles sistēmas pilnveidošanai** - stiprinājusi vadošās iestādes kontroles mehānisma ietvaros virsuzraudzību pār vadošās iestādes deleģētajām funkcijām un deleģēto funkciju pārbaudes rezultātā identificēto trūkumu novēršanu, sniegusi metodoloģisko atbalstu ES fondu vadībā iesaistītajām iestādēm, stiprinājusi sadarbību ar tiesībsargājošajām institūcijām, kā arī nodrošinājusi elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas un atalgojuma daļas attiecināšanas ieviešanu ES fondu vadībā iesaistītajās institūcijās.

Galvenie izaicinājumi ES fondu ieviešanā bija nepieciešamība pielāgoties jaunai ekonomiskai situācijai, iepirkumu problēmas (sūdzības, pārsūdzības, problēmas iepirkumu procedūras norisē), nepieciešamība stiprināt deleģēto funkciju uzraudzību. Globālās ekonomiskās krīzes iespaidā, kas smagi skāra Latvijas ekonomiku, ES fondi kļuva par galveno finanšu instrumentu ekonomiskās atveseļošanas sekmēšanā. Tika veikti grozījumi darbības programmā, pārskatīti ietekmes rādītāji, apzināti ES fondu ieviešanu ietekmējošie riski un veikti pasākumi to seku samazināšanai. Projektos, it īpaši lielajos un IKT projektos, vairakkārt nācās saskārties ar problēmām projektu vadības kapacitātē. 2014.-2020.gada plānošanas periodā jautājums tiek risināts, paredzot tehniskās palīdzības līdzekļus projektu vadībai, tādejādi stiprinot projektu vadības kapacitāti.

Balstoties uz 2007.-2013.gada plānošanas perioda pieredzi un veiktajiem izvērtējumiem, kā **būtiska mācība no stratēģiskās plānošanas viedokļa** ir nepieciešamība nodrošināt skaidru pasākumu mērķu un rādītāju formulēšanu. Veiktie izvērtējumi par 2007.-2013.gada plānošanas perioda aktivitātēm atsevišķos gadījumos ir norādījuši uz vājo rādītāju saikni ar aktivitātes mērķi, kā arī šo rādītāju pārāk lielo atkarību no ārējiem faktoriem. Izrietoši no šiem secinājumiem vadošā iestāde ir rūpīgi sekojusi intervences loģikas nodrošināšanai 2014.-2020.gada plānošanas perioda darbības programmā "Izaugsme un nodarbinātība".

Ņemot vērā 2007.-2013.gada plānošanas perioda **pieredzi, t.sk. sistēmiskā fondu vadībā**, nonākts pie secinājuma, ka 2014.-2020.gada plānošanas periodā kā sadarbības iestāde darbosies tikai viena aģentūra, pretēji 2007.-2013.gada pieredzei, kur līgumu slēgšanā kā sadarbības iestādes darbojās sešas institūcijas. Tādējādi tiks nodrošināta iespēja daudz efektīvāk īstenot vienkāršošanas pasākumus, mazināt administratīvo slogu iesaistītajiem un sniegt maksimāli saprotamu atbalstu projektu īstenotājiem un interesentiem. Tāpat ir rasta iespēja centralizēt vadības informācijas sistēmas instrumentu un fokusēties uz e-kohēzijas maksimālu izmantošanu.

Būtiskākie turpmākie uzdevumi un darbības ir nefunkcionējošo/posmos dalīto projektu veiksmīga īstenošana, pēcuzraudzības procesa nodrošināšana, attiecīgi sniedzot regulāru metodoloģisko atbalstu ES fondu vadībā iesaistītajām iestādēm, kā arī 2007.-2013.gada plānošanas periodā gūtās pieredzes veiksmīgā pielietojumā 2014.-2020.gada plānošanas perioda vadībā. Tāpat tiks veikti atsevišķi *ex-post* izvērtējumi, kas nepieciešami turpmāku investīciju Latvijā mērķtiecīgā plānošanā un fokusēšanā, balstoties uz pierādījumiem par investīciju efektivitāti un ilgtspēji un labāko ieviešanas modeli.